میراث

۴ مسجد سمنان در مسیر ثبت یونسکو

مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان سمنان با اشاره به پیگیری ثبت جهانی چهار مسجد تاریخی استان در قالب پرونده مساجد ایران، گفت: مسجد جامع فرومد میامی، تاریخانه دامغان، مسجد سلطانی یا امام(ره) و مسجد جامع سمنان گزینه‌های اصلی هستند و انتظار می‌رود موضوع ثبت جهانی آن‌ها در اجلاس سال ۲۰۲۸ یونسکو مطرح شود.

جلال تاجیک در گفت‌وگو با ایرنا در استان سمنان با اشاره به اقدام‌های انجام شده برای معرفی و صیانت از آثار تاریخی استان اظهار کرد: چهار مسجد تاریخی استان در زمره نامزدهای اصلی پرونده مساجد ایران برای ثبت جهانی قرار دارند که مسجد جامع فرومد میامی در صدر این آثار است و در مسیر ثبت آن مانع خاصی وجود ندارد.

وی با اشاره به وضعیت مسجد تاریخانه دامغان افزود: برای رفع برخی موانع موجود در مسیر ثبت جهانی این اثر، همکاری خوبی با شهرداری شکل گرفت و اقدامات اساسی برای برطرف شدن مشکلات انجام شد.

مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان سمنان، مسجد سلطانی یا مسجد امام(ره) و مسجد جامع سمنان را دیگر آثار مورد نظر در این پرونده معرفی کرد و گفت: امیدواریم دست‌کم یکی از این دو مسجد نیز در مسیر ثبت جهانی قرار بگیرد. پرونده مساجد تاریخی ایران قرار است در اجلاس سال ۲۰۲۸ یونسکو مطرح شود. کارگاه‌های فنی و مرمتی میراث فرهنگی استان فعال هستند و در برخی مواقع شمار آن‌ها به حدود ۶۰ کارگاه می‌رسد که ظرفیت قابل توجهی در حوزه حفاظت و مرمت آثار تاریخی به شمار می‌رود.

وی از آغاز برنامه مرمت بنای تاریخی علاءالدوله سمنانی خبر داد و اظهار کرد: این بنای ارزشمند که سال‌ها در وضعیت نامناسب و بلاتکلیف قرار داشت، با پیگیری‌های انجام‌شده به مدت ۱۵ سال از اداره اوقاف و امور خیریه به میراث واگذار شد و به‌زودی عملیات مرمت آن آغاز می‌شود. سازمان برنامه و بودجه کشور به‌صورت مستقیم موضوع مرمت بنای علاءالدوله سمنانی را دنبال می‌کند و در این زمینه نیز نشستی برگزار شده است.

تاجیک با اشاره به جایگاه عرفای بزرگ در تاریخ فرهنگی استان سمنان افزود: این استان بخشی از حلقه اتصال عرفان شرق و غرب ایران است؛ مسیری که از نیشابور و بایزید بسطامی آغاز می‌شود، با ابوالحسن خرقانی در شاهرود و علاءالدوله سمنانی و شیخ محمود مزدقانی در سمنان ادامه می‌یابد و در نهایت به مناطق غربی کشور می‌رسد.

وی ادامه داد: تمرکز اداره کل میراث فرهنگی استان در ادامه فعالیت‌ها، بر مرمت و ثبت آثار مرتبط با این مسیر عرفانی و معرفی ظرفیت‌های فرهنگی و تاریخی آن خواهد بود.

وی با اشاره به ساماندهی خانه تاریخی تدین در شهر سمنان گفت: این بنا سال‌ها در مهجوریت قرار داشت، اما ابتدای امسال با دستور وزیر میراث فرهنگی در اختیار این اداره کل قرار گرفت و اکنون محل استقرار اداره شهرستان سمنان، پایگاه بافت تاریخی و اداره تشکل‌هاست و بخشی از هنرمندان صنایع دستی در آن مستقر شده‌اند.

تاجیک، خانه تدین را بزرگ‌ترین خانه تاریخی استان سمنان دانست و افزود: این بنا ظرفیت رقابت با خانه‌های تاریخی شهرهایی مانند کاشان و اصفهان را دارد و باید از توان گردشگری آن برای جذب بیشتر گردشگران داخلی و خارجی استفاده شود.

وی با اشاره به واگذاری بخشی از این مجموعه به بخش خصوصی بیان کرد: هدف این است که با مشارکت سرمایه‌گذار، امکان پذیرایی از گردشگران و فعالیت اقتصادی در این بنای تاریخی فراهم شود.

تاجیک از برنامه‌ریزی برای برگزاری مناقصه بازارچه دائمی صنایع دستی سمنان خبر داد و گفت: با گذشت بیش از ۱۲ سال انتظار، مقدمات برگزاری مناقصه این بازارچه فراهم شده و امیدواریم تا ۶ ماه آینده شاهد بهره‌برداری از آن باشیم.

وی با اشاره به ظرفیت مولدسازی برای توسعه زیرساخت‌های میراث فرهنگی و صنایع دستی افزود: نزدیک به ۱۰۰ میلیارد تومان از مجموع ۱۵۰ میلیارد تومان مولدسازی استان به میراث فرهنگی اختصاص دارد و از این منابع برای اجرای طرح‌های زیرساختی و فعال‌سازی ظرفیت‌های تاریخی و گردشگری استفاده می‌شود.

۷۵ درصد پساب‌ها در گیلان راهی محیط زیست از جمله رودخانه‌ها و تالاب انزلی می‌شود

گره فاضلاب رشت پول است یا اراده؟

گروه استان‌ها| طرح ساماندهی فاضلاب رشت از سال ۱۳۶۹ در فهرست پروژه‌های عمرانی قرار دارد اما با گذشت ربع قرن از آغاز این پروژه و با وجود اینکه مدیرعامل وقت آبفا گیلان وعده داده بود فاضلاب کل شهر تا پایان سال ۱۳۹۸ جمع‌آوری می‌شود اما همچنان مانند زهر به کام تالاب انزلی می‌ریزد و نفس طبیعت را گرفته است.

استان گیلان با برخورداری از طبیعتی کم‌نظیر همچون تالاب ارزشمند انزلی یکی از حساس‌ترین مناطق کشور از نظر مسائل زیست محیطی به شمار می‌رود اما نکته غم‌انگیز اینجاست که بنا بر گفته رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی گیلان روزانه به‌طور میانگین ۳۹۰ هزار مترمکعب انواع پساب خانگی، صنعتی و فاضلاب کشاورزی در گیلان تولید می‌شود که حدود ۲۰۰ هزار مترمکعب آن در حوضه تالاب انزلی و رودخانه‌های منتهی به این تالاب قرار دارد!

بنا بر گفته علیرضا نورانی تنها حدود یک چهارم این حجم تصفیه می‌شود و بخش عمده آن بدون تصفیه وارد محیط زیست می‌شود!

با وجود سال‌ها اجرای پروژه‌های فاضلاب، اعتبارات میلیاردی و وعده‌های متعدد اما رودخانه‌های آلوده و تالاب انزلی همچنان قربانی ضعف زیرساخت‌های فاضلاب هستند و بنا بر اظهارات معاون استاندار ۷۵ درصد فاضلاب گیلان تصفیه نمی‌شود.

در این میان، شرکت آب و فاضلاب استان گیلان به‌عنوان متولی اصلی ایجاد، توسعه و بهره‌برداری از شبکه‌های جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب اگرچه مسئولیت مهمی در این ارتباط بر عهده دارد اما عملکرد آن با توجه به وضعیت فعلی رودخانه‌ها، تالاب انزلی و میزان برخورداری شهروندان از خدمات دفع بهداشتی فاضلاب قابل قبول نبوده و وقت آن رسیده که عملکرد مدیران فعلی و سابق شرکت آب و فاضلاب گیلان در این زمینه مورد بررسی قرار گیرد.

پرسش اساسی اینجاست که چرا با وجود گذشت چندین دهه از آغاز طرح‌های فاضلاب در شهرهای مهمی همچون رشت و بندرانزلی، هنوز بخش‌هایی از این شهرها از شبکه کامل جمع‌آوری فاضلاب برخوردار نیستند؟

■ عملکرد آب و فاضلاب مورد ابهام است

وضعیت شبکه فاضلاب شهر رشت یکی از روشن‌ترین نمونه‌های ضرورت بازنگری در عملکرد دستگاه‌های مسئول است. رودخانه‌های گوهررود و زرجوب سال‌هاست با آلودگی‌های مختلف دست‌وپنجه نرم می‌کنند و ورود فاضلاب‌های خانگی و سایر آلاینده‌ها، شرایط زیست محیطی آن‌ها را به وضعیت نگران‌کننده‌ای رسانده است.

بر اساس اظهارات منتشرشده مسئولان در اردیبهشت ۱۴۰۳، میزان پیشرفت فیزیکی شبکه جمع‌آوری فاضلاب رشت حدود ۵۸ درصد اعلام شده بود؛ رقمی که نشان می‌دهد با وجود سال‌ها اجرای پروژه، هنوز فاصله قابل توجهی تا تکمیل شبکه وجود داشته است.

این آمار به‌تنهایی چند پرسش جدی را مطرح می‌کند: چرا پروژه‌ای با چنین اهمیت بهداشتی و زیست محیطی باید سال‌ها به طول بینجامد؟ چه عواملی مانع تکمیل شبکه شده‌اند؟ چه میزان از تأخیرها به کمبود اعتبارات مربوط بوده و چه میزان ناشی از ضعف برنامه‌ریزی، مدیریت اجرایی، نظارت بر پیمانکاران و اولویت‌بندی پروژه‌هاست؟

بدیهی است که نمی‌توان تمام مشکلات رودخانه‌های رشت را به عملکرد یک دستگاه نسبت داد؛ اما شرکت آب و فاضلاب باید درباره سهم خود در جمع‌آوری، انتقال و تصفیه فاضلاب و جلوگیری از ورود آن به محیط زیست پاسخگو باشد.

■ نگرانی برای تالاب انزلی

در کنار رشت، وضعیت فاضلاب بندرانزلی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این شهر در مجاورت تالاب بین‌المللی انزلی قرار دارد؛ تالابی که از نظر تنوع زیستی، ارزش‌های طبیعی و اقتصادی و نقش آن در اکوسیستم منطقه اهمیت فراوانی دارد.

ورود فاضلاب تصفیه‌نشده به منابع آبی این منطقه می‌تواند پیامدهای جبران‌ناپذیری برای محیط زیست و آینده تالاب داشته باشد.

بر اساس اطلاعات منتشرشده در سال ۱۴۰۴ حدود ۱۲۷ کیلومتر شبکه فاضلاب در بندرانزلی اجرا شده و تصفیه‌خانه فاضلاب شرقی این شهر نیز به پیشرفت فیزیکی حدود ۸۵ درصد رسیده بود با این حال، بخش‌هایی از تأسیسات، ایستگاه‌های پمپاژ و شبکه‌های انتقال همچنان به تکمیل نیاز داشتند.

نکته مهم آن است که اجرای چندین کیلومتر شبکه فاضلاب، به‌تنهایی به معنای حل مشکل نیست. شبکه زمانی کارآمد خواهد بود که خانوارها به آن متصل شوند، فاضلاب تولیدی به‌صورت کامل جمع‌آوری و پس از انتقال به تصفیه‌خانه، مطابق استانداردهای زیست محیطی تصفیه شود.

بنابراین، انتظار می‌رود شرکت آب و فاضلاب استان به‌جای ارائه صرف آمار مربوط به طول شبکه‌های اجراشده، اطلاعات دقیقی از تعداد مشترکان متصل، میزان فاضلاب جمع‌آوری‌شده و حجم پساب تصفیه‌شده را منتشر کند.

■ پروژه‌های نیمه‌تمام و ضرورت پاسخ‌گویی مدیران

مشکل فاضلاب گیلان محدود به رشت و بندرانزلی نیست. شهرهای دیگری مانند لاهیجان، لنگرود، آستارا، رودسر، فومن و صومعه‌سرا نیز برای توسعه و تکمیل شبکه‌های جمع‌آوری و دفع بهداشتی فاضلاب به اقدام‌های جدی نیاز دارند.

گزارش‌های سال‌های گذشته از تفاوت قابل توجه میزان پیشرفت طرح‌های فاضلاب در شهرهای مختلف استان حکایت داشته است. اکنون این پرسش مطرح است که سرنوشت پروژه‌هایی که سال‌ها پیش آغاز شده‌اند، به کجا رسیده و چه میزان از وعده‌های اعلام‌شده در دوره‌های مدیریتی گذشته محقق شده است؟ ضروری است شرکت آب و فاضلاب استان فهرست کاملی از پروژه‌های نیمه‌تمام، اعتبارات متعدد، هنوز بخش‌هایی از شهرهای استان از میزان پیشرفت فیزیکی، اعتبار مورد نیاز، مدت تأخیر و برنامه زمان‌بندی تکمیل آن‌ها را منتشر کند.

همچنین باید مشخص شود در کدام پروژه‌ها تأخیر ناشی از مشکلات مالی، در کدام موارد ناشی از موانع اجرایی و در کدام طرح‌ها ناشی از ضعف مدیریت، نظارت یا عملکرد پیمانکاران بوده است.

■ خدمات ملموس نیست

البته نمی‌توان اقدام‌های انجام‌شده در سال‌های اخیر را نادیده گرفت چون اجرای برخی خطوط انتقال، توسعه شبکه‌های جمع‌آوری و ساخت یا تکمیل تصفیه‌خانه‌ها از جمله اقدام‌هایی بوده که در مسیر بهبود وضعیت فاضلاب استان انجام شده است.

برای نمونه، در سال ۱۴۰۵ خبر بهره‌برداری از تصفیه‌خانه فاضلاب جنوب رشت با ظرفیت ۱۲ هزار مترمکعب در شبانه‌روز و همچنین اجرای ۱۶/۵ کیلومتر شبکه جمع‌آوری و انتقال فاضلاب در منطقه فخب رشت منتشر شد.

این اقدام‌ها ارزشمند است، اما نباید موجب نادیده گرفتن عقب‌ماندگی‌های انباشته‌شده در این حوزه شود. مردم زمانی آثار واقعی این پروژه‌ها را احساس خواهند کرد که شبکه‌های جمع‌آوری به‌طور کامل توسعه یابند، انشعابات خانگی برقرار شوند و فاضلاب تولیدی به‌صورت استاندارد تصفیه شود.

افتتاح یک تصفیه‌خانه یا اجرای چند کیلومتر شبکه، زمانی موفقیت واقعی محسوب می‌شود که بر کیفیت آب رودخانه‌ها، کاهش آلودگی محیط زیست و افزایش جمعیت برخوردار از خدمات فاضلاب تأثیر ملموس داشته باشد.

■ بررسی ترک فعل احتمالی

اکنون انتظار می‌رود شرکت آب و فاضلاب استان گیلان در برابر افکار عمومی پاسخ روشنی به وضعیت موجود ارائه کند. مردم حق دارند بدانند چرا با وجود سال‌ها اجرای طرح‌های فاضلاب، هنوز مشکلات این حوزه پابرجاست و چه برنامه مشخصی برای جبران عقب‌ماندگی‌ها وجود دارد.

همچنین لازم است نهادهای نظارتی از جمله سازمان بازرسی و دیوان محاسبات در چارچوب وظایف قانونی خود، نحوه اجرای پروژه‌ها، عملکرد مالی، قراردادهای پیمانکاری و دلایل تأخیرهای طولانی را بررسی کنند تا در صورت احراز قصور یا ترک فعل، مسئولیت اشخاص و مدیران مربوط مشخص شود.

■ آبفا پاسخ نمی‌دهد

مسئله فاضلاب در گیلان دیگر صرفاً یک موضوع عمرانی و اداری نیست؛ این مسئله مستقیماً با سلامت مردم، کیفیت منابع آب، آینده تالاب انزلی، وضعیت رودخانه‌ها، کشاورزی و حفظ سرمایه‌های طبیعی استان ارتباط دارد.

شرکت آب و فاضلاب استان باید به این پرسش اساسی پاسخ دهد که چرا با وجود گذشت سال‌های طولانی و صرف شبکه کامل و کارآمد فاضلاب محروم هستند؟

در این ارتباط با وجود تماس‌های مکرر؛ هماهنگی لازم و حتی درخواست مکتوب اما شرکت آبفا گیلان حاضر به پاسخ‌گویی نشد و بسیاری از پرسش‌های اذهان عمومی را بی‌پاسخ گذاشت.

■ کمبود اعتبار؛ واقعیت یا توجیه؟

وقتی صحبت از عقب‌ماندگی پروژه‌های عمرانی به میان می‌آید، کمبود اعتبار یکی از نخستین توجیهاتی است که مدیران دستگاه‌های اجرایی برای توضیح تأخیرها و ناکامی‌ها مطرح می‌کنند؛ بهانه‌ای که گاهی تشخیص کم‌کاری مدیریتی را از مشکلات واقعی تأمین منابع دشوار می‌کند اما آیا عقب‌ماندگی گیلان در توسعه شبکه فاضلاب نیز ریشه در کمبود اعتبار دارد یا باید بخشی از این وضعیت را در عملکرد دستگاه متولی جست‌وجو کرد؟

این پرسشی است که با توجه به وضعیت نامناسب برخورداری گیلان از شبکه فاضلاب و پیامدهای زیست محیطی ورود پساب‌های شهری به منابع آبی و تالاب انزلی، از اهمیت بیشتری برخوردار شده است. برای بررسی سهم اعتبارات در این عقب‌ماندگی، با سرپرست سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی گیلان گفت‌وگو کردیم، اظهاراتی که نشان می‌دهد دست‌کم در بخش اعتبارات مصوب افزایش قابل توجهی اتفاق افتاده و دیگر نمی‌توان همه مشکلات را صرفاً به کمبود بودجه نسبت داد.

علیرضا نورانی در گفت‌وگو با قدس با تأیید نامناسب بودن شاخص برخورداری گیلان از شبکه فاضلاب اظهار کرد: شاخص برخورداری استان از شبکه فاضلاب پایین‌تر از میانگین کشوری است، با این حال طی یکی دو سال اخیر تلاش شده اقدام‌های مناسبی در این زمینه انجام شود.

وی با اشاره به مصوبات سفر اخیر اعضای دولت برای توسعه طرح‌های فاضلاب افزود: در این سفر، فاضلاب رشت و همچنین فاضلاب شهرهایی که پساب آن‌ها وارد تالاب انزلی می‌شود، در اولویت قرار گرفتند و از نظر اعتباری نیز اتفاق‌های خوبی رقم خورد.

■ افزایش سه‌برابری اعتبار

بنا بر گفته نورانی اعتبار این بخش که در سال ۱۴۰۴ حدود هزار میلیارد تومان بود در بودجه سال ۱۴۰۵ به بیش از ۳ هزار میلیارد تومان افزایش یافته است و این رقم از رشد بیش از سه‌برابری اعتبارات مصوب حکایت دارد.

این افزایش اعتبار در شرایطی اتفاق افتاده که گیلان همچنان با عقب‌ماندگی در توسعه شبکه فاضلاب مواجه است و ورود پساب‌های شهری به محیط‌های طبیعی، به‌ویژه تالاب بین‌المللی انزلی یکی از دغدغه‌های جدی زیست محیطی استان محسوب می‌شود.

طبیعی است که افزایش اعتبارات به‌تنهایی به معنای حل مشکلات نیست اما این پرسش را پیش روی شرکت آب و فاضلاب گیلان قرار می‌دهد که با وجود چنین افزایشی چه میزان از منابع پیش‌بینی‌شده به مرحله تخصیص و اجرا رسیده و چه سهمی از پروژه‌های فاضلاب استان در موعد مقرر پیشرفت داشته‌اند؟

نورانی در ادامه با تأکید بر ضرورت همکاری سایر دستگاه‌ها و ارگان‌ها برای اجرای طرح‌های فاضلاب، شهرداری‌ها را از مجموعه‌های مؤثر در تسریع پروژه‌ها دانست و گفت: شهرداری‌ها باید همکاری کنند تا بستر اجرای پروژه‌ها سریع‌تر فراهم شود.

وی همچنین تأکید کرد: نمی‌توان تمام نیازهای مالی این طرح‌ها را از بودجه دولت تأمین کرد و باید از ابزارهای نوین تأمین مالی در حوزه‌هایی مانند فاضلاب و پسماند استفاده شود.

به گفته وی نگاه یک‌سویه به تأمین اعتبار و حرکت بر اساس روش‌های سنتی پاسخگوی نیازهای این بخش نیست و دستگاه‌های متولی باید زمینه ورود بخش غیردولتی و استفاده از ظرفیت مشارکت عمومی و خصوصی را فراهم کنند.

نورانی معتقد است: در صورت فراهم شدن این شرایط، می‌توان پروژه‌ها را با سرعت بیشتری پیش برد.

■ نتیجه مهم است

البته تأکید بر همکاری شهرداری‌ها و استفاده از روش‌های جدید تأمین مالی، نمی‌تواند مسئولیت دستگاه متولی اجرای طرح‌های فاضلاب را کمرنگ کند و حالا پس از گذشت سال‌ها بی‌سامانی در حوزه آب و فاضلاب؛ افزایش بیش از سه‌برابری اعتبارات، فرصتی است که باید آثار آن در زندگی مردم و وضعیت محیط زیست استان نمایان شود و پرسش اصلی این است که چه زمانی قرار است فاضلاب این کلانشهر به سامان برسد؟

جدول ۹۵۷۴

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

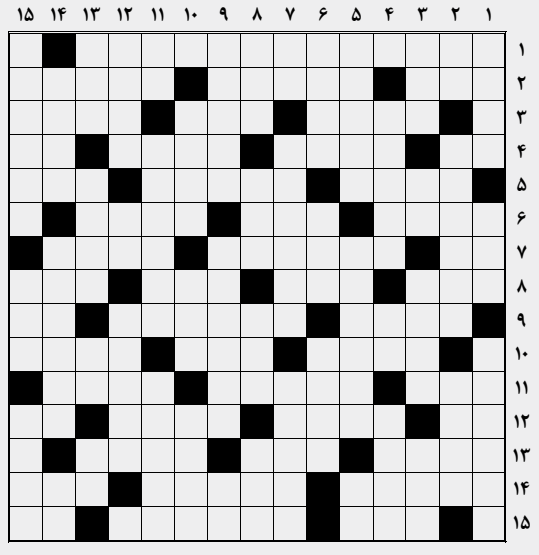

■ افقی

۱. استاد نمونه کشور در سال ۱۳۷۱، چهره ماندگار در عرصه ریاضیات در نخستین جشنواره چهره‌های ماندگار در سال ۱۳۸۰ و عضو ارشد و برجسته مرکز بین‌المللی فیزیک نظری عبدالسلام ۲. میوه تلفنی - هنر هفتم - ناقلا ۳. گردوخاک نرم - نکته‌سنجی - بخش پایینی پیراهن ۴. مایه آهنگ - از چهار عمل اصلی ریاضیات - خضاب - ضمیر بی‌حضور ۵. اتاق قطار - علم اشکال - قوت و قدرت ۶. مقدس ممنوعه - خودرو ساز بدعهد فرانسوی - پاره‌سنگ ترازو ۷. لحظه - عصر و دوره - داخل شدن ۸. بعضی در کفش دارند - بی‌سواد - کتاب مقدس برای بوداییان - عضو دفاعی و هجومی بعضی حیوانات ۹. شاخه‌ای از ورزش شنا - روشندل - طاقچه بالا ۱۰. سکه طلای دوره هخامنشی - خالص و ناب - از گیاهان آپارتمانی ۱۱. ابزار درودگری - از نسخ سیستم عامل ویندوز - نوعی ماهی خوردنی با گوشتی قرمز رنگ ۱۲. صف - دانشمند عرب‌زبان یونانی تبار قرن‌های ششم و هفتم هجری - آسیاب خانگی - مدافع فوتبالی ۱۳. نوعی پارچه ابریشمی - تکیه‌کلام مشهدی - نان شب‌مانده ۱۴. از خواهران برونته - نوعی قرمز - واحد اختلاف پتانسیل الکتریکی ۱۵. همگان - سراینده شاهنامه - پرحرفی

■ عمودی

۱. نمونک - ساز تیره - کار را باید به وی سپرد ۲. دانه معطر - تعمیرکار خودرو - مطرود ۳. نوشابه لبنی ایرانی - صفحه اینترنت - کلیه - خریدن ۴. قلعه‌ای متعلق به زمان ساسانیان در این شهر سیستان و بلوچستان قرار گرفته - ۱۰۰ مترمربع - اکنون ۵. ابزار اطلاع‌رسانی - قرص خواب - دریا ۶. رزق و روزی - نبرد - از مرکبات ۷. ریشه - ریتمیک - از بنادر قدیمی ایرانی متعلق به دوره ساسانی ۸. انجام کاری با قصد قبلی - دستگاهی در موسیقی سنتی ایرانی - از افعال ربطی - کار برجسته ۹. بی‌بندوبار - مرتب و مجهز - اسم ترکی ۱۰. جبان - خون‌بها - عزت ۱۱. خودکار انگلیسی - جنگ امام علی(ع) با خوارج - کشور ساعت ۱۲. کمیته بین‌المللی دوپینگ - ۱۰۰ مترمربع - خبرگزاری دولتی ایران ۱۳. امیدواری - لگدزن - «دوخت» بی‌سروته - درون ۱۴. سخن‌چین - پرنده نجار - نوعی حلوا ۱۵. شاخه‌ای از ورزش بیلیارد - پنهان - تیغ موکت‌بری

حل جدول

